IAŞUL ÎN ISTORIA CONSTITUIRII STATULUI NAŢIONAL UNITAR ROMÂN

DE

A. LOGHIN

Lupta pentru libertate socială şi naţională a poporului român reprezintă un proces îndelungat marcat de mari momente ce stau la temelia fiinţei noastre de stat. „Eliberarea naţională a poporului român, înfăptuirea unităţii sale statale s-au impus, sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în special începînd din secolul trecut, ca o problemă la ordinea zilei, ca o necesitate imperioasă ridicată de însăşi dezvoltarea societăţii, ca o condiţie indispensabilă de care depindea înscrierea poporului român pe orbita progresului, alături de ţările avansate ale Europei" [1].

Începutul secolului al XX-lea cunoaşte o intensificare a luptei pentru realizarea unităţii noastre statale. Şi acum, ca şi înainte, în străvechea capitală a Moldovei, Iaşi, au loc acţiuni memorabile în sprijinul luptei de eliberare şi unitate naţională. Menţionăm în acest sens sărbătorirea, în anul 1901, a tricentenarului morţii lui Mihai Viteazul *, Congresul din luna mai 1909 a „Ligii pentru unitate cultu-

---

[1] Nicolae Ceauşescu, *Expunere la şedinţa jubiliară a Marii Adunări Naţionale consacrată sărbătoririi semicentenarului unirii Transilvaniei cu România*, Ed. pol., Buc., 1968, p. 10.

* Sub conducerea „Ligii pentru unitate culturală a tuturor românilor", în ziua de 8 noiembrie 1901, în Piaţa Unirii din Iaşi a avut loc o mare adunare populară cu care prilej delegaţi ai provinciilor româneşti şi-au manifestat preţuirea faţă de trecutul de luptă a poporului român, faţă de aspiraţiile sale de viitor. Reprezentantul studenţimii transilvănene, vorbind despre faptele de arme ale luminatului voievod, a exprimat credinţa că idealul căruia marele fiu al neamului şi-a închinat viaţa va încolţi şi cimenta în zilele noastre spre unirea poporului român.

În seara aceleiaşi zile, la Universitatea ieşeană a fost sărbătorită personalitatea lui Mihai Viteazul, subliniindu-se continuitatea de aspiraţii, idealurile comune. De Mihai Viteazul, se sublinia în cuvîntul comemorativ, ne leagă ideile scumpe neamului nostru; neatîrnarea şi unirea românilor. Pe amîndouă le-a realizat o clipă vitejia marelui voievod, provocînd parcă urmaşilor prin faptele sale, ţinta

rală a tuturor românilor" **, Congresul din acelaşi an al studenţilor, la care au participat reprezentanţi ai provinciilor româneşti, din Macedonia etc. ***, dezvelirea, în anul 1912, a monumentului ridicat în cinstea lui Al. I. Cuza **** şi altele.

şi menirea statornică a veacurilor următoare ce secolul al XIX-lea a izvorît o parte bună din amîndouă aceste idei, care conduc dezvoltarea poporului român. Neatîrnarea politică s-a înfăptuit. Unirea a două ţări române s-a îndeplinit. Secolului în care intrăm îi rămîne desăvîrşirea idealului: neatîrnarea economică şi **unirea românilor într-un stat mare şi puternic.** *(Anuarul Ligii culturale a tuturor românilor pe anul 1901*, Iaşi, 1902).

** Congresul „Ligii culturale", ţinut la Iaşi, a prilejuit noi acţiuni menite să exprime unitatea de gîndire şi simţire a poporului român care lupta pentru **realizarea statului unitar. Preşedintele „Ligii culturale", motivînd alegerea oraşului Iaşi pentru ţinerea Congresului** spunea: „Inima noastră ne-a mînat să venim aici, căci aici găsim cîmp prielnic pentru încolţirea seminţei sănătoase ce aruncăm, **aici găsim tradiţii istorice** care ne încălzesc şi ne călăuzesc în lupta mare şi sfîntă ce întreprindem. Aici o mînă de moldoveni, în frunte cu glorioşii lor domni, au ţinut piept invaziei barbarilor şi au ştiut să reziste celui mai glorios sultan, Mahomed al II-lea *(Calendarul „Ligii culturale" a tuturor românilor pe anul 1910*, Iaşi, 1911). Transilvania îşi trimitea studenţilor ieşeni steagul, expresie impresionantă a **aspiraţiilor patriotice comune. În piaţa, martoră a atitor manifestări care tindeau către unitatea poporului român**, s-a jucat de către românii veniţi din toate colţurile ţării Hora Unirii. La Teatrul Naţional, reputatul artist State Dragomir a **recitat poezii ale lui V. Alecsandri** care subliniau lupta seculară a românilor pentru independenţă şi unire. La Ciurea s-a dezvelit monumentul eroilor căzuţi în războiul de independenţă.

*** În anul 1909 se înfiinţează „Societatea generală a studenţilor de pretutindeni" cu centre la Iaşi, Budapesta, Viena, Paris etc. Din societate făceau parte toţi studenţii români de pe lîngă universităţile menţionate (Arhivele Universităţii Iaşi, dosar nr. 1/1918, filele 390—391). Tot în anul 1909 are loc la Iaşi congresul **studenţilor amintit mai sus** *(Calendarul „Ligii culturale"* 1910, p. 184)

Piaţa Unirii devine din nou local afirmării idealurilor comune tineretului din toate colţurile ţării. Din discursurile rostite aici, cu prilejul congresului studenţesc, delegaţii studenţilor transilvăneni arătau că „studenţimea e datoare să ţie pururea **puternică ideea conştiinţei naţionale** luptînd pentru întărirea solidarităţii de neam". („Opinia" din 10 sept. 1909).

Presa ieşeană se face ecoul acestor manifestări, salutîndu-le şi apreciind conţinutul lor adînc patriotic: „Cu drag vă ieşim în cale, notează ziarul „Opinia", şi plini de bucurie vă primim în mijlocul nostru nepreţuiţi copii, speranţa şi viitorul **neamului. Milioane de români pentru a căror simţăminte naţionale nu există hotare**, privesc cu dragoste fără margini la voi şi vă trimit salutul lor de admiraţie şi **iubire". (*Idem*, din 6 sept. 1909).**

Hotărîrile congresului relevă conştiinţa matură a tineretului, care milita deschis pentru triumful idealului de unitate naţională. Astfel, Congresul a hotărît alcătuirea **unui program general ce va călăuzi activitatea viitoare a studenţilor români.** *(Idem*, din 10 sept. 1909), iar delegaţia transilvăneană a susţinut referatul cu titlul semnificativ „Studentul ardelean asupra neamului nostru din Ardeal şi Ţara Românească". **(*Idem*, din 7 sept. 1909). Reprezentantul** tineretului, vorbind în numele studenţilor de pretutindeni salută forul cel mai înalt al culturii ieşene pentru **poziţia sa înaintată în susţinerea idealurilor comune întregului popor român**, arătînd **că Universitatea de la Iaşi radiază, binefăcătoare pentru neamul întreg**, razele ştiinţei şi idealurile româneşti". (N. A. Bogdan, *Regele Carol I şi a doua sa capitală*, Bucureşti, 1916, p. 608).

**** Dezvelirea la Iaşi, în anul 1912, a monumentului ridicat în cinstea lui Al. I. Cuza prin hotărîrea din 1909, prilejuită de semicentenarul statului naţional

Toate manifestările legate de lupta pentru eliberare şi unitate naţională au avut loc în istorica Piaţă a Unirii.

Marii istorici A. D. Xenopol şi N. Iorga, referindu-se la importanţa Pieţii Unirii, arătau, încă în anul 1911, într-un memoriu adresat primăriei Iaşi că „Piaţa Unirii a reprezentat întotdeauna, în oraşul nostru, tradiţia Unirii, care a pornit de la faptul istoric că aici, pe locul din faţa lui Petrea Bacalu, cuprins în piaţa de astăzi, s-a jucat mai întîi „Hora Unirii" la 1857 şi 1859 de către poporul luptător pentru marele act. De aceea, ţinînd tocmai seama de tradiţia istorică, administraţia comunală a dat acestei pieţe numele de Piaţa Unirii. Şi aceasta a şi făcut ca de la înfiinţarea ei, în 1881, şi pînă astăzi, această piaţă să servească de loc de manifestaţie a bucuriei publice, la prilejul diferitelor sărbători naţionale îndeosebi a Unirii, cînd s-a jucat întotdeauna danţul simbolic aici" [2].

În condiţiile primului război mondial, cînd puterile centrale ameninţau fiinţa ţării şi zădărniceau aspiraţiile unităţii naţionale, alte manifestări ieşene au exprimat hotărîrea poporului român de a-şi apăra cuceririle şi idealurile sale. Astfel, impresionanta adunare din luna iunie a anului 1917 din Piaţa Unirii de la Iaşi, unde a luat cuvîntul şi marele istoric N. Iorga, a alăturat acţiunilor împotriva armatelor imperialiste, pentru cauza unităţii statale, voinţa şi lupta

---

român a ocazionat un nou moment de glorificare a actului din 1859 şi, totodată, un moment de reafirmare a ideii necesităţii continuării şi desăvîrşirii luptei pentru unitate naţională. (Pentru sărbătorirea semicentenarului, încă din anul 1903 s-a alcătuit un comitet ce avea misiunea să acţioneze în vederea ridicării, la Iaşi, a unui monument închinat primului domnitor al României).

Astfel în preajma festivităţilor, un reprezentant al populaţiei din Buzău scria instituţiilor culturale ieşene: „numai puţin timp ne mai desparte de ziua mult dorită cînd un mare număr de români din toate unghiurile vor asista cu mare bucurie la dezvelirea monumentului primului domnitor al celor două ţări surori, unite în una singură". (Arhivele Universităţii Iaşi, dosar nr. 16/1912, fila 88).

Participarea a mii de români din întreaga ţară, a unor delegaţii speciale din diferite regiuni, la întrunirea din Piaţa Unirii, în ziua de 27 mai 1912 pentru dezvelirea impresionantului monument al lui Cuza şi al celor mai apropiaţi luptători pentru unitate naţională — Kogălniceanu, Negri, Florescu şi Creţulescu — reprezintă o strălucită manifestare de simţire şi gîndire a românilor. Idealul politic ce simboliza ridicarea statuii lui Vodă-Cuza, faptul că la această sărbătoare participau mii şi mii de cetăţeni din toate colţurile ţării, au dat acestor serbări caracterul unei sărbători naţionale a întregului popor român. (Arhivele Universităţii Iaşi, dosar nr. 229/II — 1911, f. 207—209). Martorii acestor manifestări relatau că „totul a fost strălucit şi înălţător, făurind mari nădejdi în inimile românilor" *(Ibidem)*.

Ca supremă mărturie a grandioasei manifestări stă discursul rostit în faţa statuii lui Vodă-Cuza de către istoricul Nicolae Iorga care intuia realizarea dreptăţii istoriei. „Şi ne gîndim astăzi cu încredere la acei care cîndva, după ce istoria va da fiecăruia dreptatea cea netăinuită, împărţind nemuritorii lauri, vor constata cu mîndrie înaintări nouă şi vor arăta în zare noi speranţe". („Opinia", din 28 mai 1912).

[2] Citat de Gh. Ungureanu, în articolul *De la Hora Unirii la statuia lui Al. I. Cuza* în „Cronica", nr. 3 (102), din 20.I.1968.

voluntarilor din toate colțurile țării, printre care numeroși voluntari din Transilvania. Nicolae Iorga, în memoriile sale, consemna în acest sens: „Ardelenii trec dimineața, impunători ostași cu fețele bronzate în acel marș apăsat, purtîndu-și marile steaguri românești se duc la prestarea jurămîntului... Zguduitoare întîmpinare a ardelenilor în Piața Unirii, plină cum nu s-a mai pomenit... Foarte frumoasă cuvîntare literară a lui Goga. Dr. Lupu plînge sus pe statuia lui Cuza... Victor Deleu, șeful ardelenilor, răspunde cu un discurs de o extraordinară putere... În horă se prind și alții, între care miniștrii și generalii [3]... Șeful misiunii militare franceze, generalul Berthelot ia parte la această impresionantă manifestare. Se intonează *Marsillieza* [4].

Centru istoric și cultural în care tradițiile de luptă pentru afirmarea unității naționale se împleteau cu strădaniile anului 1918 pentru eliberarea românilor de sub asuprirea imperiului habsburgic și făurirea statului național unitar român, Iașul a oferit voluntarilor ardeleni în drum spre Mărășești și Oituz ajutor material [5].

Universitatea ieșeană a sprijinit pe tinerii români din Transilvania, voluntari pe front, prin soluționarea favorabilă a cererilor de echivalare a studiilor făcute în Austro-Ungaria, dîndu-le astfel posibilitatea, o dată cu terminarea ostilităților să se înscrie la cursuri [6]. Ea va asigura apoi ajutor material studenților ardeleni, ca și celor din alte provincii ale țării, prin cămine [7] și cantine [8]. În luna octombrie 1918 un număr de 27 studenți ardeleni erau primiți în căminul studențesc [9]. Universitatea ieșeană a intervenit pe lîngă primul ministru pentru demobilizarea unui număr de peste 600 de studenți, printre care se aflau numeroși ardeleni [10].

În raportul rectorului către primul ministru se sugera ca „cei peste 600 de studenți să fie mobilizați la Universitate, unde între profesorii lor, în sălile de prelegeri își vor face datoria mai cu folos pentru neam, decît pe linia regimentului, unde steagul sfînt al țării, după ce ne-a călăuzit cu cinste pașii... de acum culorile lui scăldate în albastrul cerului, sfințite în roșul sîngelui vitejilor adormiți și purtate deasupra holdelor aurii ale moșiei strămoșilor noștri, vor trebui să ne deștepte mai stăruitor și mai puternic datoria sfîntă ce o avem cu toții pentru luminarea, povățuirea înțeleaptă și îndulcirea cît mai neîntîrziată a nevoilor norodului nostru de la țară [11].

[3] N. Iorga, *Memorii*, „Însemnări zilnice" (mai 1917 — martie 1920), vol. I, București, f.a., p. 33—34).
[4] „Mișcarea" din 10 iunie 1917.
[5] Arhivele Statului Iași, fond primăria Iași, cota nr. 63/1918, fila 131.
[6] Arhivele Universității din Iași, dosar nr. 1/1918, f. 316—319.
[7] Loc. cit., dosar nr. 7/A/1918 f. 46 și verso.
[8] Loc. cit., fila 89.
[9] Loc. cit., fila 46 și verso.
[10] Loc. cit., dosar nr. 7/1918, f. 110—111.
[11] Ibidem.

Universitatea din Iaşi a privit cu multă simpatie toate acţiunile ce mergeau în întîmpinarea realizării marii speranţe a poporului român — făurirea unităţii sale statale, încurajînd manifestările studenţilor în acest scop. Astfel, Senatul universitar, în şedinţa din 22 oct. 1918, aprobă cererea unui grup de studenţi de a li se acorda aula pentru a se sfătui cum va trebui să se manifeste studenţimea faţă de apropiata înfăptuire a idealului de unitate naţională [12]. Paralel cu precipitarea evenimentelor, Senatul universitar, întrunindu-se, a discutat problema solemnităţii deschiderii cursurilor universitare, insistînd să se dea acestui eveniment „un caracter deosebit, potrivit marelui eveniment istoric naţional care e pe cale de înfăptuire" [13]. Senatul universitar cerea, în acest sens, cunoscutului profesor Dimitrie Gusti, delegat de consiliul Facultăţii de litere şi filozofie, ca disertaţia de deschidere a cursurilor, „să fie în legătură şi în cadrul marilor zile pe care le trăim" [14].

Luptei duse de întregul popor pentru unitatea statală s-au alăturat socialiştii ieşeni, afirmînd deschis în presa vremii că „pentru viitorul acestei ţări, pentru tămăduirea tuturor rănilor războiului, pentru temeinica aşezare a principiului naţionalităţilor şi a dreptului popoarelor de a hotărî asupra soartei lor, lozinca noastră acum, ca şi înaintea dezastrului e aceeaşi... pace între popoare!" [15].

În cadrul conferinţei Comitetului regional Moldova care a avut loc la Iaşi, în aprilie 1919, socialiştii ieşeni subliniau faptul că, ţinînd seama de noile condiţii, au căutat să realizeze legătura cu conducătorii socialişti din toată ţara pentru a pregăti unitatea sufletească şi propagandistică cu aceştia. „Şi azi ne bucurăm a putea constata că aceste legături vor rămîne trainice spre folosul şi izbînda finală a proletariatului din noua Românie" [16].

Între evenimentele memorabile prin care Iaşul, devenit atunci capitală a ţării, a subliniat tendinţele şi acţiunile concrete către împlinirea idealurilor de unitate se înscrie şi comemorarea în ziua de 8 noiembrie, în chip solemn, printr-o serbare cu caracter naţional, a amintirii voievodului Mihai Viteazul [17]. Potrivit dispoziţiunilor Ministerului Instrucţiunii şi Culturii, la reqviemul de la biserica Mitropoliei, Universitatea ieşeană era rugată să desemneze o delegaţie de 50 studenţi. Aceasta era formată din studenţi din diferite colţuri ale ţării aflaţi la studii la Iaşi, faptul relevînd, o dată mai mult, intenţia

---

[12] Loc. cit., dosar 7/A/1918, f. 46 şi verso.
[13] Ibidem.
[14] Ibidem.
[15] „Social-democraţia" din 23 iunie 1918.
[16] *Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România (1916—1921).* Ed. pol., Buc. 1966. p. 188.
[17] A.U.I., dosar, nr. 2/1918, f. 174.

autorităţilor de a face cunoscut cît mai larg solidaritatea românilor în continuarea luptei pentru constituirea statului naţional unitar român.

Sărbătorirea a fost urmată de „conferinţa d-lui prof. Nicolae Iorga asupra personalităţii şi faptelor eroului comemorat" [18], ţinută în aula Universităţii. Nicolae Iorga a vorbit astfel despre faptele eroice ale lui Mihai Viteazul în faţa unei numeroase asistenţe şi a reprezentanţilor corpului diplomatic [19].

Ca o manifestare de preţuire a primului înfăptuitor al unirii celor trei ţări române, peste un an, de la Iaşi urma să pornească cortegiul cu capul lui Mihai Viteazul, adăpostit în timpul războiului la Mitropolia din Iaşi. Pornirea procesiunii trebuia să se facă prin oficierea unui tedeum la Mitropolia Moldovei şi Sucevei [20], apoi capul eroului avea să se oprească în localităţile istorice Suceava, Alba Iulia, Sibiu, Şelimbăr, încheindu-se cu Mînăstirea Dealul [21]. În fiecare din aceste localităţi, erau prevăzute mari festivităţi [22].

Anul 1918, în cursul căruia avea să se schimbe harta lumii, a creat condiţii prielnice intensificării luptei maselor populare de o parte şi de alta a Carpaţilor pentru eliberarea Transilvaniei de sub jugul habsburgic, pentru făurirea statului naţional unitar român. „Trăsătura distinctivă fundamentală a acestei lupte a fost, sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu, largul ei caracter de masă, faptul că a antrenat muncitorimea, ţărănimea, intelectualitatea, cercurile înaintate ale burgheziei, principalele clase şi pături ale societăţii" [23].

În lunile octombrie-noiembrie 1918, flacăra revoluţiei a cuprins, după cum se ştie, Austro-Ungaria, unde cehii, ungurii, românii, slovenii, croaţii, sîrbii şi alte naţiuni asuprite de imperiu s-au ridicat pentru libertate şi desprindere de imperiul habsburgic. Românii cereau tot mai insistent ca, împreună cu toate naţiunile, să „aibă drept de dispunere asupra sorţii lor, adică ei singuri să hotărască forma de stat sub care să trăiască" [24].

Ca o expresie a comuniunii de sentimente şi aspiraţii, ca un act de solidaritate totală cu acţiunile ce se desfăşurau în Transilvania pentru realizarea unirii cu România, ziarele din Iaşi, printre care „Mişcarea" consemna că „răsunetul imnului triumfal al unirii pătrunde pînă de-

---

18 Ibidem.
19 „Mişcarea", nr. 253 din 10.XI.1918.
20 A. S. Iaşi, fond. 11/1919, f. 77.
21 Ibidem.
22 Ibidem.
23 Nicolae Ceauşescu, *op. cit.*, p. 16.
24 „Adevărul" nr. 40 din 6 oct. 1918.

parte de izvoarele Crişului şi Oltului, în codrii moţilor, în plaiurile bănăţene şi în toate pămînturile pe care le-a sfinţit acum trei veacuri visul eroic al lui Mihai Viteazul"[25], că „de o parte şi de alta a Carpaţilor nu se mai plămădeşte astăzi decît un suflet, o singură voinţă, o singură lozincă şi glasul nostru cu glasul lor se împreună într-un singur strigăt „Trăiască România"[26].

Văzînd lupta pentru făurirea statului naţional unitar ca o continuare firească a drepturilor dobîndite anterior de poporul român, acelaşi ziar ieşean, prevăzînd sfîrşitul inevitabil al imperiului habsburgic, publica un articol intitulat *Finis Autriae* în care preciza că „libertatea naţionalităţilor se impune cu aceeaşi imperioasă necesitate cu care acum un secol s-a impus lumii triumful libertăţii individuale"[27]. În acelaşi sens, cu cîteva zile înainte de Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, fruntaşii vieţii publice din Iaşi arătau „că nu e vorba de un gînd care trebuie să-şi facă drum astăzi", deoarece „ideea unităţii naţionale numără prea mulţi martori dincolo... pentru ca această idee să mai aibă nevoie de apărare pentru a birui"[28].

Alături de întreaga ţară, mişcată adînc de apropiata împlinire a aspiraţiilor şi drepturilor sale, populaţia din Iaşi, căreia i s-au alăturat românii din teritoriile asuprite de imperiul habsburgic, „într-un mănunchi care era simbolul unităţii neamului"[29], adunată în ziua de 30 octombrie 1918 la statuia lui Cuza-Vodă a manifestat îndelung în sprijinul făuririi unităţii statale, iar a doua zi, corul transilvănean a intonat cîntecul *Pe-al nostru steag e scris unire*.

Pînă la începutul lunii decembrie 1918, realizările anterioare, ca şi acumulările cantitative ale luptei întregului popor român pentru făurirea statului său naţional unitar au dus, prin puternicele lupte revoluţionare ale românilor din Transilvania la care s-au adăugat acţiunile locale şi apoi prin adunarea de la Alba Iulia, la actul de importanţă capitală de la 1 decembrie 1918, la unirea Ardealului, Banatului, Crişanei, Sătmarului şi Maramureşului cu România[31]. Toate acestea, „dovedesc, sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu, că unirea Transilvaniei cu România nu a fost actul cîtorva persoane sau grupuri izolate, ci opera întregului popor, a întregii noastre naţiuni"[32].

---

25 „Mişcarea" din 25 oct. 1918.
26 Idem, din 31 oct. 1918.
27 Idem, din 3 noiembrie 1918.
28 Idem, din 15 noiembrie 1918.
29 „Mişcarea" din 31 oct. 1918.
30 Ibidem.
31 *Din istoria Transilvaniei*, vol. II, ed. II, Ed. Acad. R.S.R., Buc., 1963, p. 455.
32 Nicolae Ceauşescu, *op. cit.*, p. 17.

În fața acestui act fundamental pentru istoria statului național unitar român, Iașul și-a exprimat, așa cum mărturiile atestă, totala solidaritate și satisfacție.

Universitatea din Iași trimitea, în semn de deplină adeziune, la marele act înfăptuit la Alba Iulia, o telegramă „Comitetului diriguitor al românilor din Ardeal" în care se arăta că profesorii Universității ieșene „în momentele de neîntrecută însemnătate istorică în care se înfăptuiește întregirea neamului pe care dumneavoastră și Marea Adunare Națională ați proclamat-o în cetatea lui Mihai Viteazul își exprimă sentimentele de dragoste frățească" [33].

Studenții Universității, de asemenea, la întrunirile lor, glorificau marele eveniment, subliniind totodată, perspectiva pe care o deschidea această deosebită înfăptuire asupra vieții materiale și spirituale a poporului român. „Azi s-a făcut Unirea unui popor întreg, grație sîngelui vărsat și principiilor confirmate prin sînge. Mîine se va dovedi puterea de viață și dreptul de a trăi al fiecărui popor prin calitățile sufletești și intelectuale ce va fi în stare să dezvolte" [34], arătau ei.

Vestea împlinirii de la Alba Iulia a fost emoționant oglindită în presa ieșeană care, relevînd caracterul democratic al programului adoptat de Marea Adunare Națională, sublinia, totodată, însemnătatea capitală a actului, ca o încununare a luptelor trecutului. „Actul istoric de la Alba Iulia depășește în importanță tot ce viața românească a cunoscut în cursul timpurilor. Unirea mult visată, odinioară abia sperată, constituie astăzi un fapt împlinit" [35].

Sărbătorirea unirii Transilvaniei cu România, la Iași, la 27 noiembrie (10 decembrie) 1918 a prilejuit, de asemenea, impresionante momente de exprimare a comunității de idei și sentimente ale românilor din toate colțurile țării. După oficierea unui tedeum la Mitropolie, ieșenii, ne spun ziarele vremii, organizînd o impresionantă manifestație, s-au îndreptat spre Piața Unirii, unde au jucat în chip simbolic „Hora Unirii". În după amiaza aceleiași zile, la Teatrul Național, a avut loc un festival artistic. În prezența unei săli arhipline, au luat cuvîntul reprezentanți ai provinciilor românești. În cadrul spectacolului apăreau simbolic toți voievozii Țărilor Române [36].

În articole emoționante, presa ieșeană consemna dobîndirea marii uniri în drept, nu numai spirituală, cum se manifestase pînă atunci. „Ne bucură unirea aceasta pentru că înseamnă intrarea de azi îna-

33 A.U.I., Dosar nr. 7/1918, f. 313, telegramă cu data de 1 dec. 1918.
34 Loc. cit., dosar nr. 3/1918, f. 207—210.
35 „Opinia" din 28 noiembrie 1918.
36 „Mișcarea" din 28 noiembrie 1918.

inte sub aceleași legi și ocîrmuire a românilor uniți altă dată numai sufletește" [37].

Salutînd cu bucurie sosirea la București a delegației transilvănene pentru a înmîna guvernului actul unirii, ziarele ieșene subliniau entuziast: „visul mult așteptat a fost întruchipat. Unirea Transilvaniei... este astăzi un fapt împlinit. Trăiască Unirea" [38].

Celebrînd actul unirii Transilvaniei cu România, dorindu-l cunoscut pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale țării, presa ieșeană a început să publice o serie de articole în cadrul rubricii „Ca să cunoaștem Ardealul", în scopul îmbogățirii cunoștințelor „despre aceste bogate și populate ținuturi românești alipite astăzi statului român, căruia au aparținut de drept" [39].

Iașul, oraș cu tradiții istorice, vechi focar al culturii românești, a privit cu simpatie, a militat activ și a sprijinit efectiv, în decursul veacurilor lupta pentru unitate națională a poporului român. Chezaș al actului Unirii Principatelor, în anul 1859, Iașul [40] a devenit locul unde revoluționarii, cei care luptau pentru libertate și unitate națională au găsit întotdeauna un adăpost și sprijin împotriva celor ce se opuneau mersului ireversibil al istoriei, au găsit cărturari luminați, instituții progresiste, un tineret și generații deschise noului care li s-au alăturat pentru realizarea tuturor acțiunilor, care au pregătit unirea cea mare, *făurirea statului național român unitar.*

LA VILLE DE JASSY ET LA CONSTITUTION DE L'ÉTAT NATIONAL UNITAIRE ROUMAIN

Résumé

L'auteur, fondé sur d'importants documents d'archives, présente succinctement les principales manifestations qui ont eu lieu a Jassy, au début du XX-e siècle, à l'appui de la lutte pour la libération et l'unité nationale : le tricentenaire de la mort de Michel le Brave, en 1901 ; le Congrès de la „Ligue pour l'unité culturelle", en mai 1909 ; le Congrès de la même année, des étudiants, auquel ont participé des représentants des provinces roumaines, de la Macédoine etc. ; l'inauguration, en 1912, du monument érigé en l'honneur d'Al. I. Cuza.

37 „Opinia" din 28 noiembrie 1918.

38 *Idem,* din 6 decembrie 1918.

39 „Mișcarea" din 16 decembrie 1918.

40 Este necesar de reținut faptul că la Iași, în anul 1600, s-a alcătuit primul act care-l intitula pe Mihai Viteazul domn al Țării Românești, al Transilvaniei și Moldovei, (Documente privind Istoria României, Seria A, veacul XVI, vol. IV (1591—1600), Edit. Acad. R.S.R., București, 1952, documentul 352, p. 289).

On insiste particulièrement, dans ce travail, sur l'importance de la ville de Jassy, en tant que centre historique et culturel, où les traditions militantes pour l'unité nationale allaient de pair avec les efforts des années 1916—1918 pour la libération des roumains de l'oppression des Habsbourg et pour l'achèvement de la constitution de l'état national roumain.

La démonstration organisée dans la Place de l'Union, en mai 1917, qui alliait aux actions contre les armées impérialistes et pour la cause de l'union de la patrie la lutte des volontaires de tous les coins du pays, compte parmi les événements mémorables par lesquels Jassy, devenu alors capitale du pays, a souligné les tendances et les actions concrètes visant à réaliser l'idéal d'unité.

Les préparatifs pour la rentrée des cours universitaires „en liaison et dans le cadre des grands événements qui nous vivons"; l'évocation solennelle dans une fête à caractère national, du souvenir du voïévode Michel le Brave; les relations de la presse de Jassy qui consignaient le fait que „le retentissement de l'hymne triomphal de l'union s'entend au-delà des fleuves du Criş et de l'Olt, dans les montagnes de l'Ouest, sur les plaines du Banat et sur toutes les terres que le rêve héroïque de Michel le Brave a sacrées trois siècles auparavant"; la grande réunion organisée devant la statue de Cuza-Vodă, le 30 octobre 1918, où l'on a manifesté longuement pour l'achèvement de l'Union de l'État; le télégramme de salut et d'affection fraternelle envoyé par les protesseurs de l'Université de Jassy au „Comité dirigeant des roumains de Transylvanie"; les réunions des étudiants de Jassy qui glorifiaient le triomphe de l'union consacrée par la grande assemblée d'Alba-Iulia, voilà autant d'actes qui tous font ressortir l'effervescence et la sympathie avec lesquelles les citoyens de Jassy ont agi à l'appui de l'achèvement de l'union nationale.

L'auteur insiste, finalement, sur la célébration à Jassy, le 27 novembre (10 décembre) 1918, de l'union de la Transylvanie à la Roumanie; cette fête a occasionné une expression émouvante de la communauté d'idées et de sentiments des roumains venus des plus importants centres du pays.

La ville Jassy, témoin de l'union des Principautés, a représenté, au cours de bien des années, l'endroit où les révolutionnaires, les combattants pour la liberté et l'union nationale ont trouvé un fort appui contre ceux qui s'opposaient à la marche irreversible de l'histoire dans la lutte qui fut couronnée par le parachèvement du processus de constitution de l'état national unitaire roumain.